
IZJAVA O MEĐUNARODNIM KATALOŠKIM NAČELIMA

Međunarodna federacija
bibliotečkih udruženja i institucija

UDK 025.3:004(100)(062)

Uvod

Međunarodna konferencija o kataloškim načelima, održana 1961. godine, odobrila je Izjavu o načelima poznatu pod nazivom Pariska načela.¹ Njen cilj da posluži kao osnova za međunarodnu standardizaciju katalogizacije bio je postignut: većina kataloških pravilnika koji su od tada razvijeni širom sveta sledili su Načela u potpunosti ili u najvećoj mogućoj meri.

Posle više od četrdeset godina, potreba za zajedničkim skupom međunarodnih kataloških načela postala je čak još snažnija, pošto katalogizatori i njihovi korisnici širom sveta koriste on-lajn javne kataloge (OPAC – *Online Public Access Catalogue*). Sada, na početku 21. veka, IFLA nastoji da donese novu izjavu o načelima koja bi bila primenljiva za on-lajn kataloge i šire. Prvi od ciljeva jeste da se izradi katalog koji bi odgovarao korisnicima.

Ova načela zamenjuju i proširuju Pariska načela tako što uključuju sve vrste građe, a ne samo tekstualnu građu, kao i tako što uključuju sve aspekte bibliografskih i normativnih zapisa koji se koriste u bibliotečkim katalozima, a ne samo izbor i oblik odrednica i kataloških jedinica. Ona ne podrazumevaju samo načela i ciljeve (to jest, funkcije kataloga), već propisuju i pravila koja bi trebalo da budu uključena u kataloške pravilnike širom sveta, kao i uputstva o mogućnostima pretraživanja i pronalaznja informacija.

¹ International Conference on Cataloguing Principles (Paris : 1961). *Report*. – London : International Federation of Library Associations, 1963, p. 91–96. Takođe i u: *Library Resources and Technical Services*, v. 6 (1962), p. 162–167; i *Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961*. – Annotated edition / with commentary and examples by Eva Verona. – London: IFLA Committee on Cataloguing, 1971.

Načela čine:

1. Opseg
2. Opšti principi
3. Entiteti, atributi i odnosi
4. Ciljevi i funkcije kataloga
5. Bibliografski opis
6. Pristupne tačke
7. Osnove za pretraživanje.

Ova načela su izgrađena na osnovama velikih svetskih kataloških tradicija,² kao i na konceptualnom modelu IFLA dokumenta „Funkcionalni zahtevi za bibliografske zapise“ (FRBR – *Functional Requirements for Bibliographic Records*).³

Nadamo se da će ova načela povećati međunarodno zajedničko korišćenje bibliografskih i normativnih podataka i voditi kreatore kataloških pravilnika u njihovim nastojanjima da razviju međunarodni kataloški pravilnik.

1. Opseg

Namena ovde navedenih načela jeste da posluže kao vodič za razvoj kataloških pravilnika. Ona su primenljiva za bibliografske i normativne zapise

i aktuelne bibliotečke kataloge. Načela se takođe mogu primeniti i u izradi bibliografija i drugih baza podataka koje kreiraju biblioteke, arhivi, muzeji i druge organizacije.

Njihov cilj jeste da obezbede konzistentan pristup za deskriptivnu i predmetnu katalogizaciju bibliografskih izvora svih vrsta.

2. Opšta načela

Izradu kataloških pravilnika usmerava nekoliko principa.⁴ Na prvom mestu je pogodnost korišćenja.⁵

2.1 Pogodnost korišćenja. Prilikom donošenja odluka pri izradi opisa i kontrolisanih oblika imena za pristup treba imati na umu korisnika.

2.2 Opšta upotreba. Rečnik koji se koristi u opisu i pristupu treba da bude usklađen sa rečnikom većine korisnika.

2.3 Prikaz. Opis i kontrolisani oblici imena treba da budu izrađeni na način da entitet sam sebe opisuje.

2.4 Preciznost. Entitet koji se opisuje treba da bude opisan verno.

2.5 Dovoljnost i neophodnost. U opisu i kontrolisane oblike imena za pristup treba uključiti samo one elemente podataka koji su neophodni da se u potpunosti zadovolje ciljevi korisnika, i koji su od bitnog značaja za jednoznačno identifikovanje entiteta.

² Cutter, Charles A.: *Rules for a dictionary catalog*. 4th ed., rewritten. Washington, D.C.: Government Printing office. 1904, Ranganathan, S. R.: *Heading and canons*. Madras [India]: S. Viswanathan, 1955 i Lubetzky, Seymour. *Principles of cataloging. Final Report. Phase I: Descriptive Cataloging*. Los Angeles, Calif.: University of California, Institute of Library Research, 1969.

³ *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final report*. – Munich : Saur, 1998. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19). Dostupno i na IFLA-inom Web sajtu: <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/> (Sept. 1997, as amended and corrected through February 2008) FRBR model će uskoro biti proširen *Funkcionalnim zahtevima za normativne podatke* (FRAD) i *Funkcionalnim zahtevima za normativne predmetne oznake* (FRSAD).

⁴ Zasnovani su na bibliografskoj literaturi, naročito Ranganatanovoj i Lajbnicovoj, opisanoj u Svenonius, Elaine. *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000, p. 68. U odnosu na predmetni tezaursus, postoje dodatni principi koji se primenjuju, ali oni još uvek nisu uključeni u ovu izjavu.

⁵ Principi 2.2 do 2.9 ne moraju biti u određenom redosledu.

- 2.6 *Značaj*. Elementi podataka treba da budu od bibliografskog značaja.
- 2.7 *Ekonomičnost*. Kada postoje alternativni načini za postizanje cilja, prednost treba dati onom načinu koji najviše doprinosi opštoj ekonomičnosti (to jest, najmanje košta ili je najjednostavniji pristup).
- 2.8 *Konzistentnost i standardizacija*. Opis i izrada pristupnih tačaka treba da bude standardizovana u najvećoj mogućoj meri. To doprinosi većoj konzistentnosti, koja, sa svoje strane, povećava mogućnost zajedničkog korišćenja bibliografskih i normativnih podataka.
- 2.9 *Integracija*. Opisi svih vrsta građe i kontrolisani oblici imena svih vrsta entiteta treba da se zasnivaju na opštem skupu pravila, u onoj meri u kojoj je to moguće.

Pravila kataloškog pravilnika treba da budu *opravdana i neproizvoljna*. Uvidelo se da ovi principi mogu da budu kontradiktorni jedni u odnosu na druge u specifičnim situacijama i da treba primeniti opravdanost i praktičnost.

3. Entiteti, atributi i odnosi

Kataloški pravilnik bi trebalo da uzme u obzir entitete, attribute i odnose onako kako ih definišu konceptualni modeli u bibliografskom univerzumu.⁶

3.1 Entiteti

Bibliografskim i normativnim podacima mogu da budu predstavljeni sledeći entiteti:

Delo
Izraz
Pojavni oblik

Jedinica⁷
Lično ime
Porodično ime
Kolektivno telo⁸
Pojam
Objekat
Događaj
Mesto.⁹

3.2 Atributi

Atributi koji identifikuju svaki pojedini entitet trebalo bi da se koriste kao elementi podataka.

3.3 Odnosi

Bibliografski značajne odnose među entitetima trebalo bi identifikovati u katalogu.

4. Ciljevi i funkcije kataloga¹⁰

Katalog treba da bude efektivan i efikasan instrument koji korisniku omogućava:

4.1 da pronade bibliografske izvore u kolekciji kao rezultat pretraživanja korišćenjem atributa ili odnosa izvora:

4.1.1 da locira pojedinačni izvor,

4.1.2 da locira skup izvora koji predstavljaju:
sve izvore koji pripadaju istom delu,
sve izvore koji predstavljaju isti izraz,

⁷ Delo, izraz, pojavni oblik i jedinica nalaze se u prvoj grupi entiteta opisanih u modelu FRBR.

⁸ Lično ime, porodično ime i kolektivno telo nalaze se u drugoj grupi entiteta opisanih u modelima FRBR i FRAD.

⁹ Pojam, objekat, događaj i mesto nalaze se u trećoj grupi entiteta opisanih u modelu FRBR. Bilo koji od entiteta može kao predmet da bude povezan sa delom.

¹⁰ Tačke 4.1–4.5 se zasnivaju na: Svenonius, Elaine. *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000.

⁶ IFLA-ina konceptualni modeli su FRBR, FRAD i FRSAD.

sve izvore koji predstavljaju isti pojavni oblik,

sve izvore koji su povezani sa određenom osobom, porodicom ili kolektivnim

telom,

sve izvore o datom predmetu,

sve izvore definisane drugim kriterijumima (kao što su: jezik, zemlja izdavanja, godina izdavanja, vrsta sadržaja, fizički format, i tako dalje), obično kao sekundarno ograničenje rezultata pretraživanja.

4.2 da identifikuje bibliografski izvor ili posrednika (to jest da potvrdi da opisani entitet odgovara traženom entitetu ili da napravi razliku između dva ili više entiteta sa sličnim karakteristikama);

4.3 da odabere bibliografski izvor koji odgovara potrebama korisnika (to jest da odabere izvor koji zadovoljava korisničke zahteve u pogledu nosioca podataka, sadržaja, fizičkog formata i tako dalje, ili da odbaci izvor koji ne odgovara potrebama korisnika);

4.4 da nabavi ili dobije pristup opisanoj jedinici (to jest da obezbedi informaciju koja će korisniku omogućiti da nabavi jedinicu putem kupovine, pozajmice i tako dalje, ili da elektronskim putem pristupi jedinici kroz on-lajn vezu ka udaljenom računaru); ili da pristupi, nabavi ili dobije normativne ili bibliografske podatke;

4.5 da se kreće kroz katalog i šire (to jest kroz logičan raspored bibliografskih i normativnih podataka i prikaz jedinstvenih načina kretanja među njima, uključujući prikaz odnosa između dela, izraza, pojavnih oblika i jedinica, osoba, porodica, kolektivnih tela, pojmova, objekata, događaja i mesta).

5. Bibliografski opis

5.1 Zaseban bibliografski opis bi uglavnom trebalo kreirati za svaki pojavni oblik.

5.2 Bibliografski opis bi obično trebalo da se izrađuje na osnovu jedinice, kao prikaz pojavnog oblika, i može da sadrži atribute koji se odnose na prikazano delo ili dela, i izraz ili izraze.

5.3 Opisni podaci bi trebalo da budu zasnovani na međunarodno dogovorenem standardu.¹¹

5.4 Opisi mogu da budu izrađeni na više nivoa potpunosti, u zavisnosti od svrhe kataloga ili bibliografske datoteke. Korisnik treba da bude informisan o nivou potpunosti opisa.

6. Pristupne tačke

6.1 Opšte

Pristupne tačke za pronalaženje bibliografskih i normativnih podataka moraju da budu formulisane u skladu sa opštim načelima (videti 2. Opšta načela). One mogu da budu kontrolisane i slobodno oblikovane.

6.1.1 Kontrolisane tačke pristupa treba obezbediti za usvojene i varijantne oblike imena, kao što su entiteti ili osobe, porodice, kolektivna tela, dela, izrazi, pojavni oblici, jedinice, pojmovi, objekti, događaji i mesta.

Kontrolisane tačke pristupa obezbeđuju konzistentnost potrebnu za lociranje bibliografskih zapisa za skupove izvora.

¹¹ Za bibliotečku zajednicu međunarodno dogovoreni standard je Međunarodni standardni bibliografski opis (ISBD – *International Standard Bibliographic Description*).

6.1.1.1 Normativni zapisi treba da budu izrađeni tako da kontrolišu usvojene oblike imena, varijantne oblike imena i kao identifikatori koji se koriste kao tačke pristupa.

6.1.2 Slobodno oblikovane tačke pristupa mogu da se obezbede kao podaci za imena, naslove (odnosno kao glavni stvarni naslov, onako kako se on nalazi na pojavnom obliku), kodirane podatke, ključne reči i tako dalje, koji nisu kontrolisani u normativnim zapisima.

6.2 Izbor pristupnih tačaka

6.2.1 Uvrstiti kao pristupne tačke uz **bibliografski zapis** i kontrolisane tačke pristupa dela i izraza (kontrolisanih) prikazanih u izvoru, kao i stvarni naslov pojavnog oblika (obično nekontrolisanih) i kontrolisane pristupne tačke za imena, odnosno nazive kreatora dela.

6.2.1.1 Kolektivno telo kao kreator: Kolektivno telo treba smatrati kreatorom onih dela koja su izraz kolektivnog mišljenja, ili izraz aktivnosti kolektivnog tela, ili kada tekst stvarnog naslova, zajedno sa samom prirodom dela, jasno upućuje na to da je kolektivno telo zajednički odgovorno za sadržaj dela. Ovo se primenjuje čak i kada je delo potpisala osoba u svojstvu službenika kolektivnog tela.

6.2.2 Dodatno obezbediti pristupne tačke za bibliografske zapise za normirane pristupne tačke za imena osoba, porodica, za nazive kolektivnih tela i predmetne odrednice za koje se smatra da su značajne za pronalaženje i identifikaciju opisanih bibliografskih izvora.

6.2.3 Uvrstiti kao pristupne tačke **normativnom zapisu** usvojeni oblik imena za entitet, kao i varijantne oblike imena.

6.2.4 Dodatni pristupi mogu biti izgrađeni i za imena srodnih entiteta.

6.3 Normirane pristupne tačke

Normirana pristupna tačka za ime entiteta trebalo bi da se nalazi u normativnom zapisu zajedno sa identifikatorima entiteta i varijantnim oblicima imena. Normirana pristupna tačka može biti potrebna kao zadati oblik prikazivanja.

6.3.1 Normirana pristupna tačka mora biti izrađena prema standardu.

6.3.2 Jezik i pismo normirane pristupne tačke

6.3.2.1 Kada se imena izražavaju na više jezika i/ili pisama, prednost za normiranu pristupnu tačku za ime bi trebalo da bude data informaciji koja se nalazi na pojavnom obliku pisanim izvornim jezikom i pismom;

6.3.2.1.1 Ali ako se izvorno pismo i jezik ne koriste regularno u katalogu, normirana pristupna tačka može da se zasniva na obliku koji se nalazi na pojavnom obliku, ili u referensnim izvorima pisanim jednim od jezika i pisama koji najviše odgovaraju korisnicima kataloga.

6.3.2.1.2 Trebalo bi obezbediti pristup obliku pisanom izvornim jezikom i pismom kada god je to moguće, ili pomoću kontrolisane pristupne tačke ili usvojenog oblika imena, ili varijantnog oblika imena.

6.3.2.2 Ako su poželjne transliteracije, trebalo bi slediti međunarodni standard za konverziju pisma.

6.3.3 Izbor normirane pristupne tačke

Izbor imena koje je normirana pristupna tačka entiteta treba da se zasniva na imenu koje dosledno utvrđuje entitet, ili na imenu koje se najčešće pojavljuje u pojavnom obliku, ili je to prihvaćeno ime koje odgovara korisnicima kataloga (to jest „uobičajeno ime“) onako kako se nalazi u referensnim izvorima.

6.3.3.1 Izbor normiranih pristupnih tačaka za osobe, porodice, kolektivna tela.

Ako osoba, porodica ili kolektivno telo koriste različita imena/nazive ili varijantne oblike imena/naziva, jedno ime/naziv ili jedan njegov oblik treba da bude izabran kao normirana pristupna tačka za svaku pojedinu osobu.

6.3.3.1.1 Kada se varijantni oblici imena nađu na pojavnim oblicima i/ili u referensnim izvorima, a da te varijante nisu različiti prikazi istog imena (na primer, pun ili skraćeni oblik), prednost treba dati

6.3.3.1.1.1 opšte poznatom (ili uobičajenom) imenu, a ne zvaničnom imenu, tamo gde je to naznačeno ili

6.3.3.1.1.2 zvaničnom imenu, tamo gde nije naznačeno opšte poznato ili uobičajeno ime.

6.3.3.1.2 Ako je kolektivno telo u uzastopnim razdobljima koristilo različite nazive koji se ne mogu smatrati zanemarljivim promenama naziva, svaka značajna promena entiteta treba da se smatra novim entitetom, tako da odgovarajuće normativne podatke za svaki entitet treba povezati, obično prethodnim i narednim usvojenim oblicima naziva kolektivnog tela.

6.3.3.2 Izbor normiranih pristupnih tačaka za delo i izraz.

Ako postoje različiti oblici naslova jednog dela, jedan naslov treba izabrati kao normiranu pristupnu tačku za delo/izraz.

6.3.4 Oblici imena/naziva za normirane pristupne tačke

6.3.4.1 Oblici ličnih imena

Kada se lično ime sastoji od nekoliko reči, izbor prve reči normirane pristupne tačke trebalo bi da bude usklađen sa pravilima zemlje i jezikom sa kojima je ta osoba najviše povezana, u obliku u kome se pojavljuje na pojavnim oblicima ili u opštim referensnim izvorima.

6.3.4.2 Oblici porodičnih imena

Kada se porodično ime sastoji od nekoliko reči, izbor prve reči normirane pristupne tačke trebalo bi da bude usklađen sa pravilima zemlje i jezikom sa kojima je ta porodica najviše povezana, u obliku u kome se pojavljuje na pojavnim oblicima ili u opštim referensnim izvorima.

6.3.4.3 Oblici naziva kolektivnih tela

Naziv kolektivnog tela treba navoditi u izvornom redosledu, u obliku pronađenom na pojavnim oblicima ili u referensnim izvorima, osim:

6.3.4.3.1 za kolektivna tela pod jurisdikcijom, ili političko-teritorijalne jedinice za koje normirana pristupna tačka treba da sadrži sadašnji oblik naziva teritorijalne jedinice, pisan jezikom i pismom koje najviše odgovara potrebama korisnika kataloga;

6.3.4.3.2 ako naziv kolektivnog tela ukazuje na podređenost ili na to da kolektivno

telo ima podređenu ulogu, ili nedovoljno identifikuje podređeno kolektivno telo, normirana pristupna tačka treba da počine nazivom nadređenog tela.

6.3.4.4 Oblik naziva dela/izraza

Normirana pristupna tačka za delo, izraz, pojavni oblik ili jedinicu može da bude naslov koji stoji sam, ili može da bude u kombinaciji sa normiranom pristupnom tačkom za kreatora ili kreatore dela.

6.3.4.5 Razlikovanje imena/naziva

Ako je neophodno napraviti razliku između entiteta sa istim imenom/nazivom, dodatne identifikacione karakteristike treba uključiti u normiranu pristupnu tačku entiteta. Iste identifikacione karakteristike se, po želji, mogu uključiti i u varijantne oblike imena/naziva.

6.4 Varijantna imena/nazivi i varijantni oblici imena/naziva

Bez obzira na to koje je ime/naziv izabrano kao normirana pristupna tačka, varijantna imena/nazivi i varijantni oblici imena/naziva takođe treba da budu uključeni u kontrolisani pristup.

7. Osnove za pretraživanje

7.1 Pretraživanje

Pristupne tačke predstavljaju elemente bibliografskih i normativnih zapisa koji obezbeđuju 1) pouzdano pronalaženje bibliografskih i normativnih zapisa i sa njima povezane bibliografske izvore i 2) ograničavanje rezultata pretraživanja.

7.1.1 Sredstva za pretraživanje

Pretraživanje i pronalaženje imena, stvarnih naslova i predmetnih odrednica trebalo

bi da bude omogućeno pomoću dostupnih sredstava u određenom bibliotečkom katalogu ili bibliografskoj datoteci (pomoću punog oblika imena, ključnih reči, fraza, skraćenja, identifikatora i tako dalje).

7.1.2 Neophodne pristupne tačke

Neophodne pristupne tačke su one koje su zasnovane na glavnim atributima i odnosima svakog pojedinačnog entiteta u bibliografskom ili normativnom zapisu.

7.1.2.1 Neophodne pristupne tačke za bibliografske zapise uključuju:

normiranu pristupnu tačku za autora ili autora koji je imenovani kao prvi kada je navedeno više imena,

normiranu pristupnu tačku za delo/izraz (koja može da sadrži i normiranu pristupnu tačku za autora),

stvarni naslov ili njegovu zamenu za pojavni oblik,

godinu ili godine izdavanja ili objavljivanja pojavnog oblika,

predmetne odrednice i/ili klasifikacione brojeve za delo,

standardne brojeve, identifikatore, „ključne naslovi“ za opisani entitet.

7.1.2.2 Neophodne pristupne tačke za normativne zapise uključuju:

usvojeno ime ili stvarni naslov entiteta, identifikatore entiteta,

varijantna imena/nazive ili varijantne oblike imena/naziva ili stvarnih naslova entiteta.

7.1.3 Dodatne pristupne tačke

Atributi iz drugih polja bibliografskog opisa ili normativnog zapisa mogu da

posluže kao opcione pristupne tačke, ili kao sredstva za izbor ili ograničavanje pretraživanja.

7.1.3.1 Takvi atributi u **bibliografskim zapisima** uključuju, ali nisu ograničeni na: imena ostalih autora osim prvog, imena osoba, porodica ili nazive kolektivnih tela čije uloge nisu uloge autora (na primer izvođači), varijantne stvarne naslove (na primer uporedne stvarne naslove, stvarne naslove nad tekstom),

normiranu pristupnu tačku za izdavačku celinu, identifikatore bibliografskih zapisa, jezik izraza sadržanog u pojavnom obliku, zemlju izdavanja, vrstu sadržaja, fizički format.

7.1.3.2 Takvi atributi u **normativnim zapisima** uključuju, ali nisu ograničeni na: imena ili stvarne naslove srodnih entiteta, identifikatore normativnih zapisa.

7.2 Pronalaženje

Kada je rezultat pretraživanja nekoliko zapisa sa istom pristupnom tačkom, zapisi bi trebalo da budu prikazani u nekom logičkom redosledu koji su korisnici kataloga usvojili, prvenstveno u skladu sa standardom koji odgovara jeziku i pismu pristupne tačke.

* * *

REČNIK

Rečnik sadrži termine koji se u Izjavi o međunarodnim kataloškim načelima koriste u posebnom značenju (to jest oni nisu uobičajene definicije preuzete iz rečnika). Na kraju se nalaze termini koji su korišćeni u Pariskim načelima ili drugim starijim kataloškim pravilima, a učesnici IME ICC-a¹² su želeli da se napomene da se oni više ne upotrebljavaju u Izjavi o međunarodnim kataloškim načelima.

ŠP = širi pojam; UP = uži pojam; SP = srodan pojam

Atribut – Karakteristika entiteta; atribut može da bude svojstven samo entitetu ili može da mu bude nametnut spolja. [Izvor: FRBR]

Bibliografski izvor – Entitet koji poseduje biblioteka i slične kolekcije, i koji je proizvod intelektualnog ili umetničkog rada. [Izvor: IME ICC]

Bibliografski opis – Skup bibliografskih podataka koji identifikuju bibliografski izvor. [Izvor: ISBD, prerađen]

Vidi i Deskriptivna katalogizacija [SP]

Bibliografski univerzum – Oblast koja se odnosi na bibliotečke kolekcije, arhivske i muzejske zbirke i druge informacione zajednice. [Izvor: IME ICC]

Bibliografski zapis – Skup elemenata podataka koji opisuju i obezbeđuju pristup bibliografskom izvoru i identifikuju srodna dela i izraze. [Izvor: IME ICC]

Bibliografski značaj – Osobina entiteta ili atributa, ili odnosa, koja ima posebno značenje ili vrednost u kontekstu bibliografskog izvora. [Izvor: IME ICC]

Delo – Određena intelektualna ili umetnička kreacija (to jest intelektualni ili umetnički sadržaj). [Izvor: FRAD, FRBR, prerađen od strane IME ICC]

¹² IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code – IFLA sastanak stručnjaka za izradu Međunarodnog kataloškog pravilnika. – *Prim. prev.*

Deskriptivna katalogizacija – Deo katalogizacije koji obezbeđuje i opisne podatke i pristupne tačke koje nisu predmetne odrednice. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Bibliografski opis [SP], Predmetna katalogizacija [SP]

Dodatna pristupna tačka – Pristupna tačka koja može da se koristi uz glavne pristupne tačke kako bi se poboljšalo pretraživanje bibliografskih ili normativnih podataka. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Pristupna tačka [ŠP], Glavna pristupna tačka [SP]

Događaj – Delovanje ili pojava. [Izvor: FRAD (oni koji nemaju ulogu kolektivnog tela se smatraju sadržajem), FRBR]

Fizički format – Oznaka koja se odnosi na oblik medijuma za pohranjivanje i čuvanje nosioca informacije, u kombinaciji sa oblikom prenosnog uređaja potrebnog za pregledanje, prikazivanje, pokretanje i slično, sadržaja izvora. [Izvor: prerađeno iz rečnika za RDA¹³ iz januara 2008.]

Glavna pristupna tačka – Pristupna tačka zasnovana na glavnom atributu ili odnosu entiteta u bibliografskom ili normativnom zapisu, koja obezbeđuje pretraživanje i identifikaciju tog zapisa. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Pristupna tačka [ŠP], Dodatna pristupna tačka [SP]

Identifikator – Broj, oznaka, reč, fraza, logo, geslo i drugo, povezani sa entitetom i služe za razlikovanje tog entiteta od drugih entiteta u oblasti u okviru koje je identifikator dodeljen. [Izvor: FRAD]

Ime – Znak ili grupa reči i/ili znakova po kojima je entitet poznat. Uključuje reči/znakove koji označavaju

osobu, porodicu, kolektivno telo; uključuje termine koji označavaju pojmove, objekte, događaje ili mesta, kao i naslove dela, izraza, pojavnog oblika ili jedinice. Koristi se kao osnova za pristupnu tačku. [Izvor: FRBR, prerađen u FRAD]

Vidi i Pristupna tačka [SP], Usvojeni oblik imena [UP], Kontrolisana pristupna tačka [SP], Usvojeno ime [UP], Preferentno ime [UP], Varijantni oblik imena [UP].

Izraz – Intelektualna ili umetnička realizacija dela. [Izvor: FRAD, FRBR]

Jedinica građe – Pojedinačni primerak pojavnog oblika. [Izvor: FRAD, FRBR]

Ključni naslov – Jedinstveni naziv koji je Mreža ISSN dodelila kontinuiranom izvoru i koji je neodvojivo povezan sa ISSN brojem. Ključni naslov može da bude isti kao i glavni stvarni naslov ili, kako bi postigao jedinstvenost, on može da bude izgrađen tako da se glavnom stvarnom naslovu dodaju identifikacioni i/ili kvalifikacioni elementi kao što su nazivi izdavača, mesto izdavanja, podatak o izdanju itd. [Izvor: ISBD]

Kolekcija – 1. Stvarni ili virtuelni skup dva dela ili više njih, ili delova delâ spojenih ili objavljenih zajedno. 2. Stvarni ili virtuelni skup bibliografskih izvora koje čuva ili ih je stvorila određena institucija. [Izvor: IME ICC]

Kolektivno telo – Ustanova ili grupa osoba i/ili ustanova koje se identifikuju prema određenom imenu i koje deluju, ili mogu da deluju, kao celina. [Izvor: prerađeno iz FRAD, FRBR]

Kontrolisana pristupna tačka – Pristupna tačka zabeležena u normativnom zapisu. [Izvor: prerađeno iz GARR¹⁴]

¹³ RDA - Resource Description and Access (RDA- Opis izvora i pristup). – *Prim. prev.*

¹⁴ GARR – Guidelines for Authority Record and References (GARR – Uputstva za normativne zapise i uputnice). – *Prim. prev.*

Kontrolisane pristupne tačke podrazumevaju normirane oblike imena, kao i one koji su označeni kao varijantni oblici. One mogu biti zasnovane na:

- ličnom imenu, prezimenu i kolektivnom nazivu,
- nazivima (naslovima) dela, izraza, pojava oblika i jedinica građe,
- kombinaciji dva imena, kao što je slučaj sa pristupnom tačkom ime/naslov, koja predstavlja delo kombinujući ime stvaraoaca sa naslovom dela,
- terminima koji se koriste za događaje, objekte, pojmove i mesta
- identifikatorima, poput standardnih brojeva, klasi-fikacionih oznaka, i tako dalje.

Ostali elementi (kao što su datumi) mogu se dodati imenu po sebi – radi razlikovanja entiteta koji imaju identično ili slično ime. [Izvor: FRAD dalje potvrđuje da je model fokusiran na imena i termine kontrolisane normativnim zapisom]

Vidi i Pristupna tačka [ŠP], Normirana pristupna tačka [UP], Ime [SP], Slobodno oblikovana pristupna tačka [SP], Varijantni oblik imena [UP]

Mesto – Lokacija. [Izvor: FRBR]

Normativni zapis – Skup elemenata podataka koji identifikuju entitet i koji mogu da se koriste da se olakša pristup normiranoj pristupnoj tački tog entiteta – ili prikaz bilo koje pristupne tačke tog entiteta. [Izvor: IME ICC]

Normirana pristupna tačka – Preferentna kontrolisana pristupna tačka entiteta, ustanovljena i formirana prema pravilima ili standardima. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Pristupna tačka [ŠP], Usvojeni oblik imena [SP], Kontrolisana pristupna tačka [ŠP], Preferentno ime [SP], Varijantni oblik imena [SP]

Odnos – Posebna veza između entiteta ili njihovih primeraka. [Izvor: FRBR]

Osoba – Pojedinac ili persona koju je ustanovio ili usvojio pojedinac ili grupa. [Izvor: FRBR, prerađen u FRAD, prerađen od strane IME ICC]

Pojam – Apstraktna zamisao ili ideja. [Izvor: FRAD (vezano za predmet), FRBR]

Pojavni oblik – Fizičko ostvarenje izraza dela. [Izvor: FRAD, FRBR]

Pojavni oblik može da oličava zbirku dela, individualno delo ili sastavni deo dela. Pojavni oblici mogu da se pojavljuju kao jedna ili više fizičkih jedinica. [Izvor: IME ICC]

Porodica – Dve ili više osoba koje su povezane rođenjem, brakom, usvajanjem ili sličnim zakonskim statusom, ili koje se na drugi način predstavljaju kao porodica [Izvor: FRAD, prerađen od strane IME ICC]

Posrednik – Osoba (autor, izdavač, vajar, urednik, režiser, kompozitor, i tako dalje) ili grupa (porodica, ustanova, korporacija, biblioteka, orkestar, država, federacija, i tako dalje) ili uređaj (uređaj za snimanje, program za prevođenje softvera, i tako dalje) koji imaju neku ulogu u životnom ciklusu izvora. [Izvor: DCMI¹⁵ Agents Working Group, radna definicija, prerađena]

Vidi i Stvaralac

Predmet – Materijalna stvar. [Izvor: FRBR]

Predmetna katalogizacija – Deo katalogizacije koji obezbeđuje kontrolisane predmetne odrednice i/ili klasifikacione brojeve. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Deskriptivna katalogizacija [SP]

Preferentno ime – Ime entiteta, izabrano u skladu sa pravilima ili standardima, koje se koristi kao osnova za kreiranje normirane pristupne tačke entiteta.

¹⁵ DCMI – Dublin Core Metadata Initiative (DCMI – Inicijativa Dablinskog jezgra metapodataka). – *Prim. prev.*

Vidi i Normirana pristupna tačka [SP], Usvojeni oblik imena [SP], Usvojeno ime [SP], Ime [ŠP]

Pristupna tačka – Ime, naziv, termin, kôd i drugo, pod kojim će biti pronađen i identifikovan bibliografski ili normativni podatak. [Izvor: prerađen GARR za FRAD i IME ICC]

Vidi i Dodatna pristupna tačka [UP], Normirana pristupna tačka [UP], Kontrolisana pristupna tačka [UP], Glavna pristupna tačka [UP], Ime [SP], Slobodno oblikovana pristupna tačka [UP], Varijantni oblik imena [UP]

Propisana pristupna tačka

Vidi Normirana pristupna tačka

Slobodno oblikovana pristupna tačka – Pristupna tačka koja nije kontrolisana normativnim zapisom. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Pristupna tačka [ŠP], Kontrolisana pristupna tačka [SP]

Stvaralac – Osoba, porodica ili kolektivno telo odgovorno za intelektualni ili umetnički sadržaj dela. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Posrednik [ŠP]

Usvojeni oblik imena – Oblik imena koji je izabran kao normirana pristupna tačka entiteta.

Vidi i Normirana pristupna tačka [SP], Usvojeno ime [SP], Ime [ŠP], Preferentno ime [SP], Varijantni oblik imena [SP]

Uobičajeno ime – Ime ili naziv koji se razlikuju od zvaničnog imena ili naziva po kome su kolektivno telo, mesto ili stvar poznati. [Izvor: prerađeno iz AACR2 revizija iz 2002., Rečnik]

Vidi i Usvojeni oblik imena [SP], Ime [ŠP], Varijantni oblik imena [SP]

Varijantni oblik imena – Oblik imena koji nije izabran kao normirana pristupna tačka entiteta. Može se

koristiti za pristup normativnom zapisu entiteta ili predstavlja vezu sa normiranim pristupnom tačkom. [Izvor: IME ICC]

Vidi i Pristupna tačka [ŠP], Normirana pristupna tačka [SP], Usvojeni oblik imena [SP], Kontrolisana pristupna tačka [ŠP], Usvojeno ime [SP], Ime [ŠP]

Vrsta sadržaja – Oznaka koja se odnosi na osnovni komunikacioni oblik u kome je izražen sadržaj i čulo kojim on treba da se spozna. Vrsta sadržaja odražava i attribute dela i attribute izraza. [Izvor: prerađeno iz Rečnika RDA iz januara 2008.]

Izvori

AACR2 – *Anglo-American Cataloguing Rules* – 2nd edition, 2002 revision. – Ottawa: Canadian Library Association; London: Chartered Institute of Library and Information Professionals; Chicago: American Library Association, 2002–2005.

DCMI Agents Working Group – Dublin Core Metadata Initiative, Agents Working Group sa Web stranice, 2003 (radna definicija): <http://dublincore.org/groups/agents/> Konačan izveštaj on-lajn dostupan na: <http://dublincore.org/documents/dcmi-terms/#classes-Agent>

FRAD – *Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model – Final Report, 2008.*

FRBR – *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report.* – Munich: Saur, 1988. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19) Dostupan na IFLA Web sajtu: <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/> (Sept. 1997, kao dopunjen i ispravljen tokom februara 2008.)

GARR – *Guidelines for Authority Records and References.* 2nd ed., rev. – Munich: Saur, 2001. (IFLA UBCIM publications new series; v. 23) On-lajn dostupan na:

<http://www.ifla.org/VII/s13/garr/garr.pdf>

IME ICC – IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (1st-5th : 2003–2007), preporuke učesnika

ISBD – *Interantional Standard Bibliographic Description (ISBD): preliminary consolidated edition.* – Minich: Saur, 2007. (IFLA Series on Bibliographic Control ; v. 31) On-lajn dostupan na: http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/ISBD_consolidated_2007.pdf

RDA – *RDA: Resource Description and Access. Glossary Draft.* 5JSC/Chair/11/Rev (Jan. 2008, Table 1)

On-lajn dostupan na: <http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/rda.html#drafts>

Webster's 3rd – *Webster's Third New International Dictionary*. – Springfield, Mass.: Merriam, 1976.

Termini koji više nisu u upotrebi

- › Bibliografska jedinica – *vidi* **Pojavni oblik**
- › Odrednica – *vidi* **Normirana pristupna tačka, Kontrolisana pristupna tačka**
- › Uputnica – *vidi* **Varijantni oblik imena**
- › Jedinstveni naslov – *vidi* **Normirana pristupna tačka, Usvojeni oblik imena, Ime**

IME ICC rezolucija 2008.

Ovom rezolucijom učesnici IME ICC-a odlučuju da:

- u tekstove koje su usvojili učesnici IME ICC-a unesu uredničke ispravke tamo gde je potrebno;
- distribuiraju tekst svim relevantnim telima koja su tvorci pravila i IFLA organizacijama, kao i stručnim glasilima;
- urede i objave Izjavu o međunarodnim kataloškim načelima i Rečnik i učine da oni budu besplatno dostupni na globalnoj mreži;

– osiguraju kontinuitet rada na ažuriranju FRAD-a i FR SAR-a kada budu završeni i razvijeni kao modeli i shema kataloških podataka;

– zaštite IME ICC dokumentacije i očuvaju zajedničko korišćenje informacija o procesu rada i rezultatima IME ICC-a.

Pored toga, preporučujemo da IFLA Sekcija za katalogizaciju bude zadužena za razvijanje tekstova i da vrši reviziju tekstova u periodu od oko pet godina, kako bi se oni po potrebi ažurirali u dogovoru sa širom informativnom zajednicom.

.....
Prevela sa engleskog Ana Savić
.....

Napomene urednika

1. Naslov originala: „Statement of International Cataloguing Principles”. Dokument su izradili stručnjaci Sekcije IFLA za katalogizaciju. Objavljen je u februaru 2009. godine i dostupan na sajtu IFLA-e na više jezika, a postoji i u štampanoj formi. Dokument je izrađen na nizu sastanaka stručnjaka IFLA za izradu Međunarodnog kataloškog pravilnika.

2. Javno dostupno za preuzimanje i objavljivanje na sajtu IFLA
http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp_2009-en.pdf
[12.07.2010]
Available to download and publish for free on IFLA website
http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp_2009-en.pdf
[12.07.2010]